

JSSN 0136—7064

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1986

ИЮЛЬ

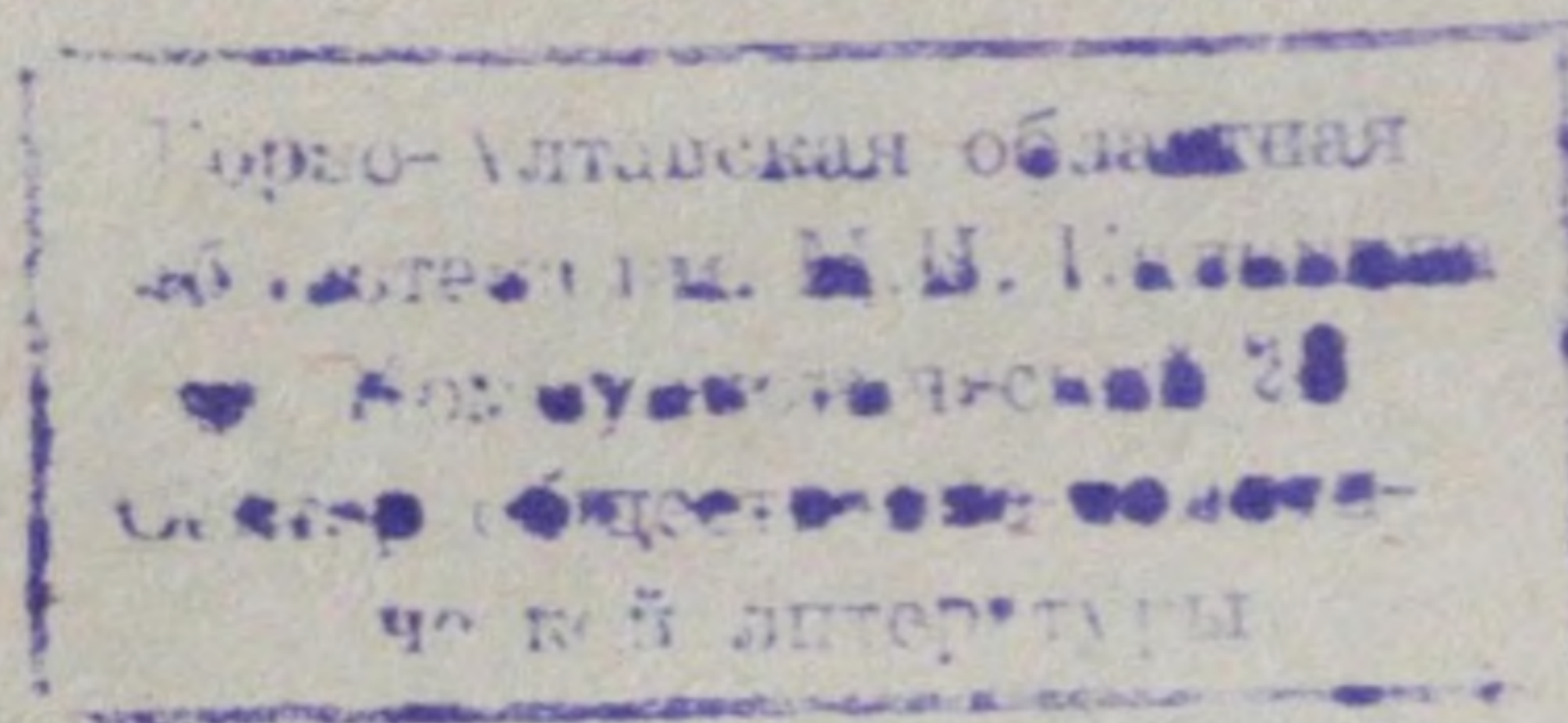
7 №

БАСТЫРА ОРООНДОРДЫН ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, БИРИККИЛЕГЕР!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын
пропаганда ла агитация бөлүги

1986 j
июль
7 №

АЛТАЙДЫН БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫН
ТУУЛУ АЛТАЙДАГЫ БӨЛҮГИ

АЗЫРАЛГА АШЛА ТҮНГЕЙ АЈАРУ ЭДЕЛИ

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары, бастыра совет албаты чылап ок, КПСС-тин XXVII съездин јарадылу уткып, бүгүн ол јөптөрдү бүдүрери учун эрчимдү иштеп турулар. Партиянын тургускан амадуларын, 1986 јылдын пландарын ла социалистический молјуларын јүрүмде бүдүреринде ол ордын иштеги ле политический јүрүминдеги эрчимин көдүрерине јаңы ийде-күчти КПСС-тин Төс Комитедининг 1986 јылда июнь айда өткөн Пленумынын јөптөри, он экинчи беш-јылдыктын пландарын јенүлү бүдүрери ле ажыра бүдүрери учун текши албатынын социалистический мөрөйин элбедери керегинде КПСС-тин Төс Комитедининг орооннын ишкүчиле јаткандарына эткен Кычырузы, «Он экинчи беш-јылдыктын јаткандарын јенүлү бүдүрери учун Бастырасоюзный мөрөй керегинде» деп КПСС-тин Төс Комитедининг, СССР-дин Министрлеринин Соведининг, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Төс Комитедининг јөби кошты. Одүп јаткан јылда совет албатынын бүдүретен ижи ас эмес. Темдектезе, фермалардын ла јаландардын ишчилери государство 41,5 мун тонн сүт, 27 мун тонн эт, 14,6 мун центнер түк, ол тоодо 897 центнер ноокы, аннын консервировать эткен 162 центнер мүйүн табыштырар, 52 мун тонн мажакту аш ла ашбобовый культуралар өскүрип, ороонго 2500 тонн картошко, 2290 тонн маала ажын, 115 тонн куманак, 950 тонн јиилектер табыштырар учурлу.

Чындап та айтса, пландар јаан, уур, је оморды бүдүрер аргалар јеткилинче бар. Ого болуп иштеги кажы ла коллективти, јурттын кажы ла ишчизин бийик једимдү ишке көдүрер, мажакту ла азырал культуралардын түжүмин, малдын продуктивносын чик јок көптөдөр керек. Мал ижин интенсификациянын јолына чыгарар арга — малды корулап өскүреринде ичкери өзүмнин эп-аргаларын элбеде тузаланары, онын угын ла продуктивносын бийиктедери, азыралдын төзөлгөзин тыныдары.

Областьта агротехнический иштердин комплексин тузаланып турганынын шылтузында аштын ла азыралдын түжүмин ле арбынын улай ла көптөдип турган хозяйстволор ас

эмес деп темдектеер керек. Анайда, Майма райондо «Чуйское» ОПХ-да 1985 жылда мажакту ашты кажы ла гектардан — 19, Көксуу-Оозы райондо Кайтанактагы совхозто 18 центнерден алгандар. Олор көп жылдарга өзөр өлөндөрдүн де бийик түжүмүн жуунадып алдылар.

Je бастыра хозяйстволор жерди чике тузаланып туру деп айдарга болбос. Онын учы-түби — түжүмнүн кеми айры-тейри болуп турганында. Кезик хозяйстволор озочылдарла тен ле айалгада жаткан да болзо, түжүмди 1,5 — 2 катапка ас алгылайт.

Журттын ишчилери бу күндөрдө жаскы кыра иштерди, койлорды төрөдөрүн, түк кайчылаарын божодоло, көп тыштаныш жогынан өлөң эдерине, малга азырал белетеер эн каруулу кампанияны баштадылар. Олорго быжыл 190 мун тонна өлөң, 128 мун тонна сенаж, 284 мун тонна силос, 8,5 мун тонна өлөңнүн витаминдү кулурын, 2 мун тонна тазыл азырал белетеп алар керек.

Анча кирези азыралды белетеп аларга биске өдүп жаткан жылда мындай түжүм алар керек: мажакту ашты кажы ла гектардан — 12 центнерден ас эмес, жаңыс жылга өзөр өлөңди — 23,5, көп жылдарга өзөр өлөңди — 18, силос эдер күн-кузукты — 172, силостойтон кукурузаны 203 центнерден. Кукурузанын түжүми областта эм тургуза айдары жок жабыс. Темдектезе, 1985 жылда бүткүл областта онын түжүми жүк ле 120 центнерден болгон. Турачак райондо «Дмитриевский», «Кебезенский» совхозтор, Майма райондо «Бирюлинский» совхоз кажы ла гектардан кукурузанын жажыл бүрин жүк ле 30 центнерден алгандар. Областта эки ле хозяйство: Шебалин райондо «Эликманарский» ле «Каракольский» совхозтор гектар бажына 200 центнерден жажыл бүр жуунаткандар. Кыскарта айтса, ол хозяйстволордын агрономдорунан силос эдер культураларды талдап үрендеерин, культуралардын өзөтөн ойинде күннүн аайы кандый болорын ажаруга аларын, областта ченемел өткүрер станциянын ученыларын, областта бойлорынын шинжүлү бөлүктөриндеги једимдерди јаба алала, бу ончо керектерге тайанып, эн бийик түжүмдү азырал белок бергедий силос эдер культураларды үрендеерин некеп јат.

Азырал белетееринде јаан учурлу керек одор эдер, мал семиртер јерлерди толо тузаланары болуп јат. Областта өлөң эдер ле одор эдер јерлердин 88 проценти бу керекке јарамыкту деп айдар керек. Бу јерлер, чындап та айтса, базы јабыс продукталар иштеп алар, кажы ла гектар јерден

астам кирелте алгадый аргалар ачып турганы јарт. Је эм тургуза ол аргаларды јетире тузаланбай турганысты кородоп темдектеерге келижет. Чындап та көрзөгөр: 1985 жылда кажы ла гектардан 8,3 центнерден өлөң алынган. Јарандырылган кыралардан дезе алганы 12,6 центнерден. Јерлик чабындарды тузаланары анчада ла Кан-Оозы ла Көксуу-Оозы райондордо коомой өдүп јат. Андагы хозяйстволор кажы ла гектардан јүк ле 5,2 — 5,4 центнер өлөң алып јадылар. Јурт ишчилердин алдына бүгүн јаан задачалар тургузылганы јолду. Быјыл озор јерлик јаландардын ла кобы-јиктердин кажы ла гектарынан 10 — 12 центнер өлөң, јарандырылган јерлерден 15 — 20 центнерден түжүм јуунадып алар учурлу. Бу сүрекеј јаан учурлу хозяйственный задача. Мында СССР-дин Министрлер Совединин «Јерлик јаландардын ла одорлордын тузадын бийиктедери керегинде» јөби јаан учур алынып јат. Мыныла, КПСС-тин XXVII съездинин јөптөриле башкарынып, иштеги кажы ла коллектив, јурттын кажы ла ишчизи акту бойынын ижин, јылдык ла келер өйдөдөгү план-јакылталарды бүдүрерин баштапкы јерге тургузар учурлу. Кажы ла колхоз, совхоз өлөң эдер ле одор јерлерди, севооборотты, јаландарды ла кыраларды күбүредип јарандыары јанынан чоком иштер өткүрзиндер.

Азырал белетеер јаны јаан учурлу ишке кирип јада, бистин кажыбыс ла анда бойыбыстын јеристи таап алар учурлубыс. Общественный малга азырал белетеери кажы ла кижинин, иштеги коллективтин Аш-курсак аайынча оронды јеткилдеери јанынан эткен јөмөлтөзи болзын. Шак азыл амадула иштегежин, кажы ла хозяйствонын, район-нын, областьтын алдында турган задачаларды ак-чек бүдүрер арга ачылар.

Азырал белетеери — малды келер кыштан јенүлү чыгарарынын төс аргазы. Арбынду сүт алары, малды чек коротпой, бескезин кожултары бүгүн, јайгы күндерде, кажы ла кижинин бүдүрген ижинен камаандузы јарт. Бу каруулу ишке бистин хозяйстволор канайда белетенип баштаганы керегинде бир кезек темдектер көргүзели.

Баштапкы июнга јетире областьтын көп тоолу хозяйстволорында азырал белетеер техника ла машиналар, инвентарь јазалбаганын рейдтер ле шинжүлер көргүсти. Анчада ла уур айалга Ондой, Кан-Оозы, Көксуу-Оозы райондордо болгон. Олордын совхозторында ла колхозторында ремонт иш јүк ле јарымдай бүдүрилген. Бу райондордогы ремонт өткүрер организациялар ол өйдө нени эткен?

Малга азырал белетеер керектердин ортозында биске амыр бербей турган бир жаан учурлу суракка ажару этпеске болбос. Бистин жерлеристин кобы-жиктеринде, коолдордо, чабарга эби жок жерлерде көп өлөң өзүп жат. Олорды чаппай арттырбас керек. Партийный, профсоюз, комсомол организациялардын, хозяйстволордын башкараачыларынын алдында турган кыйалта жоктон бүдүретен задача — тözömөл, политико-жартамал иштерди элбедери, эл-жонды андый тар жерлердин өлөңин чаап тургузарына көдүрери, олорды тудунар-кабынар инвентарыла жеткилдеери.

Общественный малга азырал белетеер иштерде, өткөн жылдардагы чылап ок, жаан болушты городтын ла райондордын тös журттарынын предприятелердеги, организациялардагы өмөликтери жетирер учурлу. Олордын иштеер, амыраар аргазын туура салбай жеткилдеер керек. Городтын, райондордын тös журттарынан келген улусты ишке ууландыраары, ончо жанынан жеткилдеери — партийный организациялардын, журт Советтердин исполкомдорынын туура салбай бүдүретен иштери.

Малга азырал эдери жылдын ла өлөңнин витаминду кулурын белетееринен башталатаны текши жарт. Же бу ишке АВМ агрегаттар өйлү-өйинде жазалбаганы, ол керек оройтып башталганы керегинде кезем айдар керек. Бу жылдын июнь айынын учына жетире областьтагы 37 АВМ агрегаттардын жүк ле 13, 33 грануляторлордын база он үлүзи ишке белетелген. Бу да агрегаттардын иштеп турган арбыны айдары жок жабыс. Анчада ла Чой, Көксуу-Оозы райондордо агрегаттар коомой иштедилеп туру.

Анайдарда, бүгүңги күнде турган туура салбас задача малга азырал эдери иштерде техниканы ла улусты келиштире тургузары, иштин дисциплиназын бийиктедери, онын арбынын ла чыңдыйын жарандыраары, механизацияны толо тузуланары болуп жат. Бу сурактарга анчада ла жаан ажару «Он экинчи бешжылдыктын пландарын бүдүрери ле ажыра бүдүрери учун социалистический мөрөйди элбедери керегинде» КПСС-тин Тös Комитединин Кычырузында, бу жанынан КПСС-тин Тös Комитединин, СССР-дин Министрлер Совединин, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Тös Комитединин аңылу жөбинде айдылган.

Азырал белетеер жаан учурлу ишти баштап тура, бис айкүннин аайын ажаруга албас учурыс жок. Кажы ла хозяйство, иштеги коллектив күннин кандый ла айалгазында азырал белетеерин токтоду жоктон өткүрерин жеткилдезин.

Хозяйстволордын башкараачылары, партийный организациялар, областьтын бастыра ишкүчиле јаткандары иштин ченелген озочыл эп-сүмелерин толо тузаланарын, кажы ла айас күнди, керек дезе кажы ла јарамыкту часты азырал белетеерине ууландырарын јеткилдеер учурлу. Эмдиге јетире азыралдын чындыйын бийиктедер көргүзүлер јабыс кеминде артканча.

База бир јаан једикпестердин бирүзи — белетелген азыралды корулаар айалга көомой төзөлгөнинде. Өлөңди ле өскө дө азыралдарды салып корулаар таскактар, аңылу јазалдар тоолу ла хозяйстволордо бар. Је эн ле јаан јылыту азыралды өйлү-өйинде белетебей, онын технологиязын бузуп турганынан улам болот. Оныла колбой азыралдын ток-тойу болор аргазы чик јок астап јат.

Көп тоолу колхозтордо ло совхозтордо азыралды керектү белокторло, углеводторло јеткилдеерине ајару эдилбей јат. Бу једикпестерди түзедип јоголторго амадап, бийик белокту культураларды — рапсты, люцернаны, донникти, тазылду өсүмдөрдү үрендеп өскүрерин элбедер керек. Мыны бистен КПСС-тин XXVII съездинин, Төс Комитеттин быјыл июнь айда өткөн Пленумынын јөптөри кезем некеп туру.

Бу јаан учурлу задачаларды бүдүрип тура, биске онын баштапкы јеринде кижиге турганын ундыбас керек. Иштеги улусты ончо јанынан јеткилдеери бистин туура салбас ајарубыста болор учурлу да, јанду да.

Бүгүңги күнде турган төс керек — јайдын јангыс та күнин калас өткүрбей, алынган социалистический молјуларды, күнүк ле айлык план-јакылталарды кыйалта јоктон бүдүрери. Бу јаан учурлу задачаны ак-чек бүдүрери Туулу Алтайдын кажы ла коммунистинин, кажы ла кижизинин агару кереги болуп јат.

КАЖЫ ЛА ЛЕКТОРДЫҢ ЭДЕТЕН КЕРЕГИ

Экономиканы тыңыдып, јаан астамду эдип аларына ууландыра бистин партия өткүрип баштаган иш идеологический ишчилердин, ол тоодо лекторлордын алдына экономический, научно-технический, журтхозяйственный билгирлерди, иштин озочылдарынын ченемелин, јакшы иштү предприятие-лердин, хозяйстволордын, бөлүктердин једимдерин терен-жиде таркадар чоком амадулу пропаганданы элбеде өткүрер јаан задачалар тургусты.

Оныла колбой областьтын ишкүчиле јаткандары албаты-хозяйственный пландарды ла социалистический молјуларды јенүлү бүдүрерин идеологический јеткилдеери јанынан иштеп турган лекторлордын ижинде солун немелер көп баран темдектеерге јараар. Бу иште јаан учурлу јерде журтхозяй-ственный науканын, озочылдардын, ишти јангыртаачылардын једимдерин таркадары туруп јат. Ол јанынан пропагандистский ишти бүгүңги күнде Туулу Алтайда журт хозяйствонун 242 специализи өткүрип туру. Олор 1985 јылда үч мунга шыдар лекциялар кычырдылар.

Областьта цикл лекциялар, лекторийлер, журтхозяйственный билгилердин университеттери элбеде таркаган. Эң ле элбеде таркаган ла јилбилү дегедий циклдер: «Азырал артыкташтыра белетеп алганы — мал өскүреринде јаан једимдерлү болор төс арга», «Койлордын угын јарандыра јанынан селекционный иш», «Көп јыл өзөр өлөңдөрдү үрендеп өскүретен агротехника», «Туулу Алтайда мынан ары мал өскүрер иштин ууламјылары», «Наряд јогынан иштеер система», «Сүтти көптөдөр поточно-цеховой система» ла өскөлөри де.

Бу ууламјыларла лекцияларды бийик кеминде кычыра-рын јеткилдеерге партийный комитеттер, «Билгирлер» общественонун райондордогы организациялары андый темалар аайынча лекция кычыратан улусты белетеерине јаан ајару эдип јадылар.

Јурт хозяйствонун сурактары аайынча лекция кычырып, доклад эдип, куучын өткүрип турган улусты семинарларга, јуундарга јууйла, олорго хозяйстводо, райондо, областьта

иш канайда өдүп турганы керегинде, науканын жаңы жедимдери, журт хозяйстводо тура берген жаңы задачалар керегинде куучындап берип жадылар. Лекторлорго болуш эдип, лекциялардын тексттери, методический жартамалдары белетелет.

Темдектезе, калганчы өйдө белетейле, райондор сайын ийген лекциялар мындый: «Журт хозяйстводо бригаданын подряды», авторы — Майма райондо «Чуйское» ОПХ-нын баш экономизи Моловичко Г. Ф., «Аш-курсактын программанын бүдүреринде улустын болушту хозяйствозынын учуры», белетеген кижиси — «Подгорный» совхоз-заводтын баш бухгалтериси Секачев Ю. В., «Жарандырылган жерлердин түжүмин бийиктедер жолдор», авторы — облисполкомнын мелиорация ла суу-хозяйство аайынча производственный управлениенин начальниги Дроздов А. Н., «Азырал эдер культулардын түжүмин бийиктедеринде ле чындыын жарандыра-рында минеральный удобрениелердин жаан учуры», авторы — журт хозяйстводо ченелте өткүрер Горно-Алтайский станциянын научный ишчиси, журтхозяйственный наукалардын кандидады Киселев А. П., «Койдон алар продукцияны көптөдөринде науканын учуры», оны белетеген кижиси — журт хозяйстводо ченелте өткүрер Горно-Алтайский станциянын директору, журтхозяйственный наукалардын кандидады Бахтушкин И. Т., «Жер ижинин научный тюзөлгөзү», авторы — областьтын агропромкомитеттин агрономы Кулуков К. А., «Сүтти көптөдөр поточно-цеховой система», авторы — «Шебалиндеги» совхозтын директору, журтхозяйственный наукалардын кандидады Завражный В. И.

Журтхозяйственный производствонун сурактарын билгир жартап турган лекторлор областьта ас эмес. РСФСР-дин Заслуженный зоотехниги Г. В. Альков, наукалардын кандидаттары Ю. Д. Бурый, Н. Д. Жданова, В. Ф. Вострикова, А. Р. Федореева, баш экономисттер: Пушнина А. В. (Кендеги совхоз), Тайпина В. В. (Кан-Оозындагы РАПО), госплембиригүнун начальниги Рудаков Б. И. ле өскө дө көп тоолу бистин лекторлор кычырган лекцияларды кандый ла аудиторияда тын соныркап угала, көп сурактар бергилейт.

Бистин лекторлор озочылдардын ижинде бар ченемел керегинде куучындаары көптөди. Темдектезе, Социалистический Иштин Геройы Ж. Тоедов (Кан-Оозы райондо XXI партсездин адыла адалган колхоз), П. Попов (Көксуу-Оозы райондо «Карагайдагы» совхоз), үч ордендерле кайралдалган

КПСС-тин XXVII съездинин делегады К. Урматов (Кан-Оозы райондо «Кырлыктагы» совхоз) башкарып турган койчылардын хозрасчетный бригадаларынын ижинин ченемелин жууула, лекторлор областын койчыларына таркаткан.

Журтхозяйственный билгирлерди таркадары жанынан областыта өткүрүп турган ишти текши алза, керектер жакшы болгодый. Лекциялар көп кычырылып жат. Тематиказы элбек. Озочылдардын ченемели база таркадылат. Же бүгүнгү күндө өткүрүп турган иштин кемине жөпсинер арга жок.

Бүгүнгү күнгө жетире кычырылып турган лекциялардын тематиказын кем де чокымдап тургуспаган. Ишкүчиле жаткандардын коллективтеринде хозрасчет, бригаданын подряды, жер ижинин ле мал өскүреринин областын башка-башка зоналарына келиштире чокым сурактар аайынча лекциялар ас кычырылат. Ол жанынан жөптөр бүтпей, чаазында артып туру.

Малдын азыралын белетеер, чындыйын жарандырар жаңы технология пропагандировать эдилбейт эмезе уйан таркадылат. Областыта общественный малга азырал белетеер иш кидим өдүп турган эмдиги өйдө бу сурактар анчада ла жаан учурлу.

Быжыл жайгыда общественный малга кату ла жулукту азыралды артыкташтыра ла бийик чындыйлу эдип белетеер задачаны жеңүлү бүдүрерге улусты ла техниканы билгир тузаланары, иште дисциплинаны тыгыдары, иштин арбынын бийиктедери, өскө дө некелтелерди кыйа баспастан бүдүрери керектү болор. Ол некелтелер керегинде «Он экинчи бешжылдыктын пландарын бүдүрери ле ажыра бүдүрери учун бастыра албатынын социалистический мөрөйин элбедери керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин Совет Союзтын ишкүчиле жаткандарына эткен Кычыруда, «Он экинчи бешжылдыктын жакылтаарын жеңүлү бүдүрери учун бастыра-союзный социалистический мөрөй керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин, СССР-дин Министрлер Совединин, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Төс Комитединин жөбинде айдылды.

Шак ла ол керегинде бистин лекторлор, пропагандисттер азырал белетеечилерле бойларынын туштажуларында куучындаар учурлу.

Лекционный пропаганданы, чокымдап айтса, журтхозяйственный билгирлердин пропагандазын жарандырары керегинде куучын башталганда, кезикте «бу ишти кем өткүрер?» деп сурак тура берет. Сурак чүми жок болгодый. Ол ишти журт хозяйствонун специалисттери: агрономдор, зоотехник-

тер, инженерлер, ветврачтар — бойынын үредүзи ле ижи аайынча журт хозяйстволо көнү колбулу ончо улус бүдүрери јарт эмес пе? Је јүрүмде андый болбой туру. Бүгүңги күңге јетире специалист журт јерде лекция кычырып турганына ас учураарын. Журт хозяйствонун темазы аайынча лекцияларды азыйдагы ла аайынча биологиянын үредүчилери, өскө дө обществоведтер кычырып турулар. Онын учун кычырылып турган лекцияларда текши сурактар көдүрилип јат. Журт хозяйстводо иштин чоком сурактары јарталбай артат.

Јурт хозяйствонун специалисттери кайда, олор нени эдип јадылар? Олор журтхозяйственный билгирлерди таркадарында турушпай, бу јаан учурлу иштин тууразында арткылайт. Олор идеологический ишти экинчи учурлу деп шүүп, анда турушпаза да кем јок деп бодогылап јат. Шак андый јастыра шүүлтелерле башкарынып, кезик специалисттер журтхозяйственный билгирлерди таркадарында турушпай тургандары јастыра.

Темдек эдип, Ондой райондо «Искра» колхозтын баш ветврачын В. Г. Ченчулаевти алалы. «Слер ненин учун журт-хозбилгирлер таркадар иште турушпай јадыгар?» — деген суракка «Бис иштин технологторы, идеологический ишти партком өткүрзин» деп айткан. Байла, нөк. Ченчулаев ле андый шүүлтелү өскө дө специалисттер бу сурак аайынча партиянын некелтезин билбес болгодый. Идеологический ишке бистин партия Төс Комитединин 1983 јылда июнь айдагы Пленумын учурлаганы тегин учурал эмес. Пленумнын јөбинде идеологический иш — бастыра партиянын кереги деп чоком ла јарт айдылган.

КПСС-тин Төс Комитединин 1983 јылда июнь айдагы Пленумынын јөбин журт хозяйствонун кезик специалисттери бүдүрбезе де кем јок деп бодоп турган болгодый. Онон башка ненин учун областта журт хозяйствонун бүгүн бар 2372 специализинен лекционный иште јүк ле 242 кизи туружып јат деп айдар. Керектер андый болордо журт јерлерде лекционный иш бийик кеминде деп канайда айдатан. Онын да учун колхозтордын ла совхозтордын бойында бригаданын подрядыла иштеери, хозрасчет ченелте төлөжөр система, иш төзөп башкаларында өскө дө јаңы эп-сүме тузаланып көндүкпей туру.

Бистин ижисте база бир јаман једикпес — журтхозяйственный производството, онын башка-башка бөлүктерин там тыңыда өскүрип барарына учурлалган көп лекциялар совхозтын коллективинин керектериле, эдип турган ижиле,

бүдүрүп турган задачаларыла колбулары уйан болгонунда. Ороондо, крайда, областта, зонада жуулган озочыл ченемел таркадылбай жат. «Айдып турган сөс керектерден башка болгоны бистин идеологический ижистин учурын жоголтып жат. Кандый ла једимнин төзөгөзи — сөс лө керек бирлик болоры. Оны биске ундырга јарабас...» деп, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный кычызы М. С. Горбачев партиянын XXVII съездинде айткан.

Оны кажы ла керекте, ол тоодо јуртхозяйственный бил-гирлерди таркадар иштердин итогторын көрөрдө ајаруга алып турары јаан тузалу болор. Эмди тургуза баштамы, анайда ок райондогы организациялардагы лекторлор улустын алдына куучын айтканда (лекция кычырганда, доклад эткенде, куучын өткүргенде) јурт хозяйстводо производствоны јаан једимдү ле астамду эдип алар, јер ижинин ле мал өскүреринин культуразын бийиктедер, кичеенбейтениле тартыжар, бар аргаларды канча ла кире толо тузуланар задачаларды бүдүрерине ајаруны ас эдип турулар.

Онын учун биске лекциялар кычырар ишти, бастыра јартамал-политический ишти чилеп ок, социально-экономический өзүмди түргендедери, ончо керектерде јангыртулар эдери јанынан партиянын XXVII съездинин некелтезин кажы ла совет кижиге јетирер эдип төзөөри керектү. Лектор, пропагандист, агитатор бойынын өдүмдү сөстөриле улустын иштеги эрчимин тыгыдар, олордын тапкыр шүүлтезин ойгозор учурлу.

Улусты јангы задачаларды бүдүрерине көдүрери — кажы ла лектордын кичеенип бүдүретен ижи.

Н. С. МОДОРОВ,

КПСС-тин обкомында лекторлордын группазынын башкараачызы, исторический наукалардын кандидады

БАСТЫРА АЛБАТЫНЫН МӨРӨЙИ ЭЛБЕЗИН

КПСС-тин Төс Комитедининг 1986 жылда июнь айдагы Пленумы СССР-дин 1986-1990 жылдарда экономический ле социальный өзүмининг Государственный планы ла оны бүдүрери ле колбой партийный организациялардын задачалары керегинде суракты шүүшкен. Пленумда јарадылган бешјылдык планы СССР-дин Верховный Совети јөптөгөн. Он экинчи бешјылдыктын планы КПСС-тин XXVII съезди тургускан стратегический программанын јаан учурлу бөлүги бололо, совет экономиканын ичкери өзүмин түргендедер.

Он экинчи бешјылдык планда темдектелгенин јангыс ла эрчимдү ле творческий иш ле бүдүрер аргалу. Албаты-калык кичеензе, тыгыда иштензе — өзүм түргендей берери Пленумда темдектелген. Партиянын Төс Комитеди он экинчи бешјылдыктын јакылтадарын јенүлү бүдүрери учун бастыра албатынын социалистический мөрөйин элбедери керегинде орооннын ишкүчиле јаткандарына Кычыру этти.

Бу мөрөйдин амадулары «Он экинчи бешјылдыктын јакылтадарын јенүлү бүдүрери учун Бастырасоюзный социалистический мөрөй керегинде» КПСС-тин Төс Комитедининг, СССР-дин Министрлер Советининг, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Төс Комитедининг 22 июньдагы јөбинде айдылган. Олор иштин арбынын кезем бийиктедери, продукциянын чыгдыйын јарандыраары, чеберлеп кымакайлаары, иштин дисциплиназын тыгыдары.

Бешјылдыктын баштапкы айларында ишкүчиле јаткандар јангы баштанкай эдип турулар. Бистин областьта озочыл предприятиялердин ишчилери Улу Октябрьдын 70-чи јылдыгына бешјылдыктын эки јылынын пландарын бүдүрер, јангыс ла јакшы чыгдыйлу продукция эдип чыгарар болуп молјоноп турулар. Јакшынак баштанкай! Иштин арбынын бийиктедетени ле продукциянын чыгдыйын јарандыратаны — бу бешјылдыктын јаан учурлу задачалары.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандарынын төс ижи — мал өскүрери, Төрөлгө көп эт, сүт, түк берери. Бу көргүзүлер аайынча бешјылдык планы бүдүрери малды кичееп азыраганынан, угын јарандырганынан камаанду.

Бүгүн колхозтордын ла совхозтордын алдында јаан учурлу эки иш — јайгы одорлордо малды кичееп семиртери ле общественный мал кыш чыгара јиир бийик чыңдыйлу ток азыралды артыкташтыра белетеп алары.

Шебалин райондо Камлактын койчызы Тютешев Ким кой өскүрер иште јакшы эп-сүме табып тузаланган кижиле. Олордын бирүзи — этке табыштыратан ириктерди түргөн чыдадып тойындырары. Койлорын февраль айда төрөдөт. Энезинин сүдин эмип турган өйдө үзеери азырап, көп кур-сак јиирине темиктирет. Онон јайгы одорго чыгарала семир-тип јат. Откөн 1985 жылда К. Тютешевтин иштеп турган үч кижиле билези кураан алар, түк кайчылап табыштырар планды бүдүреле, јайгыда 305 тын ирикти кабырып семир-теле, государственного 100 центнер койдын эдин табыштырган.

Јайгы одорлордо мал кабырып семиртери — эн ле јенил, эн јаан экономический тузалу эп-сүме болуп јат. Бийик ле ыраак тайгаларда, тепсендерде, кобыларда байлык өлөңдө одорлорды Туулу Алтайдын колхозторы ла совхозторы мал семиртерге билгир тузаланып јадылар. Кош-Агаш райондо Мухор-Тархатанын койчылары Түштүк Чуйдын кырлары-нын чек ле бажына јетире койлор кабырып јадылар. Этке баратан ириктерди ле јектелген эне койлорды күске јетире тирүге бескезин 55-60 килограммга јетиргилейт.

Этти көптөдөри јанынан јакшынак ченемелди Кан-Оозы районынын мал өскүрөөчилери јууп алдылар. Јас чыккан бозуларды эки јай одорлодот, бир кыштадып этке табыштыргылайт. «Ленинский наказ» колхозто уй азыраачы К. Содоев јайгыда торбоктордын тирүге бескезин конокко 800 граммнан кожултат. «Јабагандагы» совхозтын уй азыраачылары М. Тодошев, А. Мухартов ло өскөлөри де бозуларды энези-не эмистирип, үзеери азырап, јайгыда одорлодып, тирүге бескезин конокко орто тооло 800-1000 граммнан кожултып јадылар.

Анайда јакшы иштенип турган малчылар Көксуу-Оозы райондо көп. Олордын тоозында «Кайтанактагы» совхозтын малчылары А. Кудрявцев ле Н. Змановский. СССР-дин 60-чы жылдыгынын адыла адалган совхозтын озочыл малчылары бой-бойлорыла мөрөйлөжип, јайгы одорлорды билгир тузаланып, кабырып турган кажы ла тын малдын тирүге бескезин јайыла 100-120 килограммнан кожуштырып јадылар.

Лайгыда мал одорлодып семиртер иш јаан једимдү боло-
ры көп керектерден камаанду. Элден озо бу ишке эн иштен-
кей ле кичеенкей улусты ийер керек. Шак ла озор канайда
иштегенинен колхоз эмезе совхоз государственого эт табыш-
тырар планын бүдүрери камаанду болгонын ундырга јара-
бас. Кажы ла бригадага чокым јакылта берер, озордын орто-
до мөрөй тözöör, одорлорды ла сугаттарды тузаланар схема
тургузып берер, мал јалайтан тусла јеткилдеер керек.

Туулу Алтайда общественный малга азырал белетеер иш
кидим көндүге берди. Быјылгы јылда областын колхоз-
торы ла совхозторы алынган молјулар аайынча обществен-
ный малга 192 мун тоннон ас эмес азырал-единица белетеп
алар учурлу. Анайдарда, өлөн 190 мун тонн, сенаж — 128,
силос — 284, өлөннин витаминдү кулуры — 8,5 мун тонн
белетелер учурлу.

Јыл башталарда, молјулар алар тушта, государством
көп комбиазырал алатанын ајаруга алгандар. Эмди ого
аженер арга јок боло берди. Анайдарда, малга азырал эдер
ашты бойында көптөдө эдип алары јанынан кажы ла совхоз
ло колхоз кичеенер, молјуларды бийиктедери јанынан ка-
тап көрөр керек.

Хозяйстволордын партийный организациялары, бистин
крайда Топчихинский районнын коммунисттеринин јозогыла,
азырал белетеечилердин ортодо элбеген социалистический
мөрөйдө јангы, алдындагызынан бийик молјулар аларын
јеткилдеер учурлу. Мында эмди турган задача — бийик
молјуларды бүдүргедий айалга тözöörü, үзеери аргалар
табып тузаланары. Андый аргалар бистин областта јеткил.

Бисте өлөн эдетен јерлер сүреен көп. Бастыра бар кыра-
лар малга азырал эдерине учурлалган. А кыралар бисте
элбек. 162 мун гектар өлөн чабатан јерлер бар. Јирме мун
гектар кырада силостойтон культуралар, бежен үч мун гек-
тарда мажакту аш үренделген. Бастыра бу јерлерди билгир
тузаланар керек. Кажы ла гектар малдын азыралын јеткил-
деерине иштеер учурлу. Мында көп керектер техникадан,
механизациядан, јангы технология тузаланганынан камаан-
ду.

Хозрасчетло, бригаданын подрядыла иштегени јаан ту-
залу. Оны областта бу эп-сүмеле иштеерине көчкөн коллек-
тивтердин ченемели көргүзет. Кан-Оозы райондо «Путь
Ленина» колхозто К. Акуловтын механизированный звенозы

коллективтин подрядыла иштеп, јакшы једимдерге једип алат. 7 кижилү бу звено јылдын ла колхозто өлөннин ле силостын 40 процентин белетейт.

Бир центнер өлөннин иштеп алган баазы К. Акуловтын звенозында 2 салковой 31 акча болордо, колхозто 3 салковой 69 акча болуп туру. Белетеген бир центнер силостын иштеп алган баазы К. Акуловтын звенозында 78 акча болордо, колхозто 2 салковой 20 акча болды. Звеного 8555 салковой үзеери акча төлөгөн, эмезе кажы ла кижиге 1220 салковойдон келишти. Азыралды белетегенине үзеери К. Акуловтын звенозы өлөнди турлуларга тарткан. Бу иш учун база звеного үзеери 4362 салковой, эмезе кажы ла кижиге 623 салковойдон төлөгөн.

Бу ок райондо XXI партсъездтин адыла адалган колхозто М. Чининнин звенозынын једимдери јакшы. Кичееген кыразында коллектив кажы ла гектардан 32 центнерден өлөн үрендеп өскүреле, јуунадып алды. Ол ок өйдө бастыра колхоз өлөн үрендеп өскүрген кыраларда кажы ла гектардан орто тооло 13,9 центнерден јуунадып обоолоды. Звено кыразынан өлөнди 2,3 катап көп јуунаткан. Звено кажы ла центнер өлөн эдерине 1 салковой 81 акча чыгымдаган болзо, колхоз 4 салковой 09 акча чыгымдады.

«Јабагандагы» совхозто М. Иванов башкарып турган бригада јангыс јыл өзөр өлөн үрендеген кажы ла гектардан орто тооло 30 центнерден өлөн јуунатты. Совхоз дезе, 25 центнерден јуунатты. Хозрасчетло иштеп турган бу бригадада иштин арбыны, текши совхозтогызына көрө, 70 процентке бийик.

Быјылгы јылда малга азырал белтееер иште партиянын Төс Комитединин кычырузы аайынча социалистический мөрөйди база јангырта төзөөр керек. Јылдын ла бу иш башталардан чик јок озо соцмөрөй керегинде јаан куучын башталат. Мөрөйдин ээжилери тургузылат, олорло азырал белетеечилерди таныштырып јат. Агитбригадалар төзөлөт, олордын ижинин программазы бар. Иш башталган кийинде мөрөйдин итогторы улай ла көрүлет, озочылдар темдектелет. Бийик једимдерге једип алатан јартамал-политический иш јеткил. Је кыш једип келерде, көрөр болзо, азырал кышка једишпес, чындыйы коомой. Тал-табыш көп болгон, је тузазы ас. Ненин учун андый? Јарт. Мөрөй калай өткөн, улусты эрчимдү ле чындый ишке көдүрбеген.

Быјыл областын колхозторында ла совхозторында партийный организациялар партиянын Төс Комитединин Кычы-

рузын ла социалистический мөрөйди тзөөри керегинде
јопти шүүжеле, малга азырал белетеер иште мөрөйди чоным
амадулу тзөп турулар.

Темдек эдип, Майма районды алалы. Мында азыйда
совхоз бойына тенг совхозло мөрөйлөжөтөн. Жылдын ла јан-
жыкканы аайынча «Билүлүдеги» совхоз «Кызыл-Озөктөги»
совхозло мөрөйлөжөтөн. Олордын кемизи де планын бүдү-
рип болбой туратан. Је кемизи де озочыл болуп темдектеле-
тен. Быјыл партиянын райкомында анайда этпес деп шүү-
желе, озочыл коллективти сондоп турган коллективле мө-
рөйлөштирип көрзө кайдар деп јөптөшкөн. Анайда «Билүлү-
деги» совхоз Маймада «Чуйское» ОПХ-нин Кировский отде-
лениезиле мөрөйлөжип баштады. Олор бойлорынын план-
дарын бүдүреринде эн бийик једимдерге једип алар болуп
молјондылар. Молјулар башка-башказы јарт. Је олор учын-
дагы једимдер учун мөрөйлөжип јадылар.

Социлистический мөрөй — ол јангыс ла бойы озолоорго
амадаганы эмес. Нөкөри сондоп турган болзо, ого јангы арга
табарына болужып бер, ченемелинди, эп-сүменди көргүс.
Ол тушта кийнинде астыккан коллектив өрө өндөйип, бойын
јакшы көргүзерге кичеенер. Бу ченемел нени көргүзери со-
нында билдирер. Је эмди тургуза јакшызын көргүсти.

Быјыл өлөң ижи башталарда Билүлүнүн улузында
өлөңнин витаминдү кулурын белетеер агрегаттар чек ле
көндүгип болбой турганы мөрөйдин баштапкы итогторын
көрөрдө јарталды. Ол тушта агрегаттары тутак јок иштеп
турган Майманын механизаторлоры Билүлүге барала, ме-
ханизмди јазаарына болужып бердилер.

Быјыл јас ла јайдын баштапкы айы јут болордо, малга
азырал белетееринде тын чочыдулу айалга боло берген.
Майма районнын бастыра хозяйстволорында партийный
организациялар оны ајаруга алып, үзеери тзөмөл иш өт-
күрдилер. Азырал белетееринде бирлик пландар тургузыл-
ды, иштин технологиязын өскөрткөн. Эн каруулу иштерге
177 коммунист ийилген. Тогус партийный группа, эки партий-
но-комсомольский группа, албатынын шинжүзинин 18 посты
тзөйлгөн.

Партийный группалардын, албатынын шинжүчилери-
нин, јербойындагы Советтердин депутаттарынын ижи јангыс
ла канча кире көп азырал белетеерин јеткилдеерине эмес,
је анайда ок азырал јакшы чыгдыйлу болорына ууланган.

Малга азырал белетеп турган улустын ортодо иштеер
эдип 15 идеологический звено тзөйлгөн. Олор 98 полит-

информаторды ла агитаторды бириктирип турулар. Бүгүн өлөң ижи кидим өдүп турган өйдө олоз азырал белетеп турган јерлерде. Олоздың төс задачазы — общественный малга ток азырал белетеп турган улустың иштеги эрчимин көдүрери, социалистический мөрөй элбеерине јөмөлтө эдери.

Областьта малга азырал белетеер иш көндүгип башталарда, июнь айдың учында КПСС-тин обокомының бюрозында «Азырал белетеери ле 1986-1987 жылдарда малды кыштардына белетенери јанынан партияның Турачактагы райкомының ла райисполкомның ижи керегинде» суракты шүүшкен.

Бюро районның совхозторы быјыл общественный малга азырал белетеерине коомой белетенеле киргенин темдектейле, районның партийный организациязынан ишти кезем јарандыраын некеген.

Бу сурак аайынча јөптө белетелип турган азыралдың чыңдыйын бийиктедерине јаан ајару эдилген. Өлөң эдеринде тузалу эп-сүмени: үрдүрип топсыдарын, јапаштаарын, пресстеерин, өскө дө јаңы технологияны элбеде тузаланары айдылды.

КПСС-тин обкомының бюрозы партияның райкомынан, совхозтордо баштамы парторганизациялардан малга азырал белетееринде төзөмөл лө јартамал-политический ишти тыңыдарын некеген. Хозяйстволордың, механизаторлордың, звенолордың ортодо социалистический мөрөйді элбеде төзөөр. Азырал белетееринде иштеп турган улуска иштин тоозы, кеми ле чыңдыйы аайынча төлөөр деп, бюроның јөбинде айдылды.

Белетелип турган азыралдың чыңдыйы јакшы, малга ток азырал болоры анчада ла јаан учурлу. Малдың азыралы көп болгоныла коштой кыйалта јоктон ток болзын. Өлөңди бышкан кийнинде тың оройтытпай чабала обоологоны чыңдыйы јакшы болотон баштапкы арга. Экинчизи — белетелген азыралды үрелбезин деп кичеейтени. Өлөң болзо — быжулап обоолойтоны. Сенаж ла силос болгонын — бетондоп јазаган оролор јакшы.

Кышкыда өлөңнинг обоолорын, пресстеген өлөңди јабынтылу таскактардың алдында чеберлеер керек. Агажы көп бистин областьта өлөңди кышкыда чеберлейтен таскактар тудары күч эмес. Је кезик хозяйстволордо обоолордың төс-төрин мал јип салган, мешке аайлу тургулайт. Олозды ого јүк чедендеп салза кайдар.

Азырал белетеп турган улуска јакшы, бийик арбынду

иштегедий жарамыкту айалга жеткилдеер керек. Шак ла ол жанынан једикпестер барынан улам иштенер көп ой калас өдүп јат. Кезик јерлерде өлөң эдеечилерди ишке тартып јетирер транспорт јок бололо, улус орой, 11-12 час түште атанала, 6-7 час энгирде ойто јанып турган учуралдар ас эмес.

Малга азырал белетеер ишти бир де час жылыйбас эдип төзөөр керек. Түште азырал белетеечилердин јанында садучынын, бытовиктердин, медиктердин, культишчилердин иштенер јери болор учурлу. Јаландагы одуда изүү курсак азары — кыйалта јоктон керектү. Улусты акча төлөтирбей эмезе јенил баала азыраар. Кош-Агаш районнын көлхозторында малга азырал белетеп турган өйдө улус айлына јанбай, јердеги одуларда конгылайт. Бу јакшы ченемелди өскө јерлерде тузаланар керек.

Јайгыда өлөң ижинде партийный организациялар эн каруулу јерлерге коммунистерди ийип јадылар. Азырал белетеечи бригадаларда, отрядтарда, звенолордо партийный ла партийно-комсомольский звенолор төзөөри јанжыкты. Кезик коллективтерде партгруппа төзөөргө келишпей турган бөлүз, парторганизатор ийерге јараар.

Өлөң ижинде јартамал-политический иш азырал белетеечилердин ортодо өдөр, социалистический мөрөй једимдү болорына јөмөлтө эдер учурлу.

АКТУ КҮҮНИЛЕ

Јаантайын јашөскүримле иштеп турган кижиге Петр Викторович Ада-Төрөл учун Улу јуунын калапту јуу-согуштарлу јылдары керегинде ологго куучындап берерге сананды. Јиит уулдар анчада ла совет летчиктердин ат-нерелү керектерин куучындаганын тын јилбиркеп угуп турдылар. Көп катап јуучыл јакарулар бүдүрерге келишкен летчик кижиге бу тема јуук. Онон Петр Викторович, лектор, пропагандист, агитатор кижиге кычырган лекцияларынын, өткүрген куучындарынын көп нургунын Ада-Төрөл учун Улу јууга учурлады. Темаларды ла сурактарды кажы ла учуралда элбедип ле теренжидип турат.

Кычырылган кажы ла лекция лектордын бойына бзга тегин артпай турган. Јаңы шүүлтелер ойгозылар, суракты ончо јанынан теренжиде јартайтан јаңы эп-сүме табылар. П. В. Чайка «Бежинчи тенгис» деп адалган кино клубта үредүлерди јилбилү өткүрет.

Терен ле солун шүүлтелерлү, чокым ла чечен сөстөрлү куучынды залда улус тын јилбиркеп угуп јадылар. Мында аңылу билгири, көп улустын алдына куучын айдып темиккени, көп керектерди чике ондооры лекция кычыратан иште анчада ла јаан учурлу болгоны јарт билдирет.

«Ада-Төрөл учун јууда совет албатынын јенүзин јеткилдееринде Коммунистический партиянын учуры керегинде» теманы јартаганда Петр Викторович Чайка Улу јенүни јеткилдеген тос аргалардын бирүзи — партиянын ла совет албатынын бирлиги болгонын улус јакшы ондозын деп кичеенет. Лекцияда социалистический Ада-Төрөлисти корыыры керегинде Владимир Ильич Ленин айткан сөстөрдиге тузаланат.

«Ат-нерелү улу Јенү» деп тема аайынча лекцияны П. В. Чайка одус јылдан ажыра кычырып, технический средство-лорды, диафильмдерди, кинофильмдерден алган үзүктерди тузаланып јат.

Бойынын көп јылдардын туркунына лектордын, пропагандистин ле агитатордын ижинде јуулган байлык ченемелин Петр Викторович Чайка јиит лекторлогго, кожо иштеп турган үредүчилерге јилбиркеп айдып берет.

П. В. Чайка «Билгирлердин» обществозына «Јуучыл-патриотический тематика аайынча лекцияны канайда беле-тейле, кычырар керек» деп лекция белетеген.

«Јашөскүримле кажы ла туштажу — меге јаан байрам-дый, ологго лекция кычырарга эмезе куучын өткүрерге мен јаантайын акту күүнимле јилбиркеп барып јадым» деп, Петр Викторович Чайка куучындайт.

Партиянын, јуунын ла иштин ветераны П. В. Чайка кычырган лекцияны, өткүрген куучынды уукан кажы ла кижии онын кебер-бүдүмин көрүп, коммунист кижинин өдүмдү сөстөрүн угуп, партия, Төрөли, албаты учун сүүнип ле оморкоп артар.

КИТАЙДЫН КОМПАРТИАЗЫНА — 65 ЖЫЛ

1921 жылда июль айда ол өйдө Китайда бар болгон жети марксистский кружоктын 13 делегады Шанхайда жуулгандар. Ол — Китайдын коммунистический партиязынын баштапкы съезди болды. Съезд марксизм-ленинизмнин үредүзиле башкарылган пролетарский партия төзөлгөнүн жарлаган. Анайда кыдат калыктын жүрүминде жаан учурлу керек болды. Китайдагы революциянын историясында жаңы страница ачылды.

Китайдын Компартиязы төзөлгөнү Улу Октябрьский социалистический революцияла көнү колбулу. Улу Октябрь капитализмнин системазын үзе соккон, колониальный ла камаанду ороондордо империализм бийлеп отурганын шалтыраткан, Күнчыгыштын базынчыктаткан албатыларын ойгоскон. Олордын жайымданары учун тартыжузында жаңы бажалык ачкан.

Китайда революционный ишти тыгыдарына В. И. Ленин жаан ажару эдип туратан. Телекейде ишмекчилердин ле крестьяндардын баштапкы государствовын төзөөчинин теоретический иштери, Китайдын Коминтерндеги чыгартулу улузыла куучындашканы Китайдын компартиязынын стратегиязын ла тактиказын чике тургузар арга берген.

Китайдын Компартиязы оноң бери өткөн 65 жылдын туркунына марксисттердин оок кружокторы болгонынан Китайдын албатызын башкарып турган 42 миллион члендү политический партия болуп өзүп келди. Онын башкарганыла Китайда революция женген, социализмнин төзөлгөлөрүн салар пландар жөнүлү бүткен.

Кыдат коммунисттер өткөн жол женил ле түс болбогон. Анда политикада булгалыштар, жүзүн-башка жастыралар көп учурады. Ол керегинде Китайдын Албаты Республикасы төзөлгөн өйдөң ала Китайдын Коммунистический партиязынын кезик сурактары аайынча КПК-нин Төс Комитединин 1981 жылдагы Пленумынын жөбинде чокым ла жарт айдылган.

Китайдын Компартиязына империализм тоноп ло базынып, чек түредип салган сүреен жаан феодальный ороондо уур-күч айалгада иштеерге келишкен.

Ороон тын сондогону, революция тургускан жаңы жаан ла күч задачалар, империализм ле реакция үзүк жок жуулап, экономический, политический, психологический кызып турганы ла өскө дө көп-көп керектер КПК-га, онын ичбойындагы ла тыш жаанындагы политиказына Китайдын Албаты Республикасы төзөлөрдөн озо до, кийинде де сүреен тын камаанын жетирген.

Китайда революция жегерине жарамыкту айалга жеткилдеерине Совет Союз фашистский Германияны ла милитаристский Япониянын Маньчжурияда турган Квантун черүлерин жуулап оодо сокконы сүреен жаан жөмөлтө болгон. «Совет Кызыл Черү бистин орооннын түндүк-күнчыгыжында Япониянын талдама Квантун черүзин жуулап оодо соголо, япон фашизмди текши оодо согорын түргендеткен, ол ажыра Китайдын Японияга удурлашкан тартыжузында жегүни түргендеткен. Революционный интерционализмнин бу керегин кыдат албаты качаннын качанга ундыбас» — деп, бу жуукта КНР-де «Цзинцзи жибао» газет бичиди.

Совет Черү жайымдаган Маньчжурия 1945-1949 жылда Кытайдагы революциянын төс жери боло берген. Шак ла мынан Кытайдын Компартиясы бастыра ороондо революция жегерин ле социализмди төзөөрин башкарган.

Революциянын жегүзи учун, бойынын ороонында социализмнин кереги учун ат-нерелү тартыжуда Кытайдын көп коммунисттери, жүстер мун тоолу эн артык уулдары ла кыстары бойынын жүрүмин бергенин совет коммунисттер, прогрессивный улус жакшы билип, оорды эске алынып жадылар.

1949 жылда 1-кы октябрьда Кытайдын Албаты Республи-зы төзөлгөнүн жарлаган кийинде Кытайдын Компартиясына жаңы ой башталган. Көп, көп жылдардын туркунына өткөн гражданский жууда үрелип чачылган албаты-хозяйствоны орныктырар, Кытайдын сүреен тын сондогонунын жоголтор, жаңы обществоны төзөөр сүреен жаан задачалар тура берген. Ол өйдө СССР ле КНР ортодо политический, экономический ле культурный өмөлөжөри, теп-тең праволорлу ла экилезине тын тузалу болотон ээжилер аайынча болужары тын элбейле, тереңжип баштаган. Китай Совет Союзтын эн тын садыжып турган орооны боло берген.

Кытайдын Албаты Республикасы төзөлгөнү телекейде социализмнин ийдезин тыгылган. Жуунын кийиндеги сүреен күч жылдарда империализмнин көп тоолу каршулу ижин ле олжочыл пландарын үскен. Качан Американын империализми Кореяда жуу баштаарда Кытайдын Албаты

Республиказы КНДР-ге болужып барды, КНР Азиянын ла Африканын албатыларынын национально-жайымданар тартыжузына жөмөлтө эдип баштаган.

КНР өскө социалистический госуларстволорло кожо жуу-јепселдерди, анчада ла ядерный жуу-јепселдерди көптөдорин токтодоры, телекейде катуланган айалганы јымжадары учун тартышкан да, тартыжып та јат.

Китай Азиянын ла Тымык тенгистин бассейнинин орондорынын ортодо Амыр-энчүнин пактын тургузары, мында бар жуучыл биригүлерди јоголторы керегинде, телекейдин бу талазын ядерный жуу-јепсел јок зона эдип јарлаары керегинде ле өскө дө јаан учурлу шүүлтелер эткен. Китайдын башкарузы Бандунгтагы конференцияны белетейле, өткүреринде эрчимдү турушкан. Шак ла конференцияда башка-башка общественно-политический системалу госуларстволор амыр-энчү коштой туратан ээжилерди јарадып јөптөгөн.

КПК-нин 1956 јылда өткөн VIII съезди СССР-ле, өскө дө социалистический госуларстволорло жуук колбуларлу болуп, социализмди төзөп бүдүрери јанынан партиянын генеральный линиязын јөптөгөн. Съезд ороондо производствоны тыгыда өскүргени ажыра кыдат албатынын јадын-јүрүминин материальный аргаларын јарандырап ла культурный кемин бийиктедер задачалар тургускан, социалистический демократияны там тыгыдары керектүзин темдектеген, великодержавный шовинизмге ле буржуазный национализмге јайылатан каршулу кылыктарыла тартыжарына кычырган. «Бастыра ороондордын пролетарийлеринин болужы, телекейде революционный ийделердин жөмөлтөзи јокко социализм бистин ороондо јенип болбос, је социализм јензе де, оны корулап ла тыгыдып алар арга јок болор» — деп, КПК-нин Төс Комитеди VIII съездке эткен докладта айдылган.

Китайдагы революциянын историязы, КПК алтан беш јылдын туркунына өткөн јол Совет Союзтын ла Китайдын Албаты Республиказынын ортодо колбулар јакшы болгоны јаан учурлузын керелейт.

КПСС-тин съездтеринин, онын Төс Комитединин Пленумдарынын јөптөринде, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызынын нөкөр М. С. Горбачевтын айткан куучындарында Китайдын Албаты Республиказы јанынан бистин политика јарт айдылган. «Эки башка бөлинип алганынан, ого үзеери өштөжө бергенинен, бой-бойына бүдүшпей барганынан биске де, ологро до кандый да туза јогын,

кем де мөрлү болбой турганын, ол ок өйдө жакшы колбуларлу болоры, өмөлөжөри керектүзүн, анайда эдип алар аргалузын өткөн ой жарт көргүсти. Бис бойыстын жанынан Совет Союзтын ла Китайдын Албаты Республиказынын ортодо колбуларды эш-кереги жокко коомойтыткан өйди өдүп чыгарга эрчимдү кичеенерис. Учы-учында колбулар жарана берерине иженип турус» деп, М. С Горбачев айткан.

Калганчы жылдарда Совет Союзтын социалистический Китайла колбулары бир канча жарана берди. Саду өскөн, экономикада өмөлөжөри элбеген, спортто, наукада, техникада, эл-жоннын биригүлеринин ортодо колбулар жаранып барып жат. Кезик сурактарда, темдектеп алза, телекейдин жүрүминде каа-жаа керектерде шүүлтөлөр ле политика башка да болзо, көп учуралдарда кожо туружар, өмөлөжөр, үчинчи ороондордын жылбүлерине каршу этпей, жаба тартыжар аргалар көптөди.

«СССР ле Китай өмөлөжөтөн аргалар сүреен жаан. Олор элден озо ненин учун жаан десе, анайда өмөлөшкөни эки орооннын жылбүлерине жарап жат, экинчизинде ненин учун десе, бистин албатыларыска эн ле кару керектер — социализм ле амыр-энчү бой-бойыла үзүги жоктон колбулу» деп, КПСС-тин XXVII съездинде айдылган.

Китайдын Албаты Республиказы бойынын тыш жанындагы политиказында амыр-энчүни жеткилдеер ууламжыла барып, башка-башка общественно-политический системалу госуларстволор амыр-энчү коштой турар, нажылык болор ло өмөлөжөр ээжилерле башкарынат. Китай элден озо ядерный жуу-жепселдин тузаланбас болуп молжонды.

КНР-дин башкарузы ядерный ла тегин жуу-жепселдерди көптөдөрдин токтодоло, жоголторы учун, жуу-жепселдерди космоско чыгарбазы учун деп, Пекинде эн бийик кеминде өткөн туштажуларда жангыс катап айдылган эмес. Китай Жуук Күнчыгышта, Африкада, Төс Америкада империалисттер каршулу керектер эдип, жуу-согуштар баштап тургандарын жаратпайт.

Эмдиги өйдө Китайдын Коммунистический партиязы тын каршулу ла уур-күч ой өдуп жат. Он жыл (1966-1976 жылдарда) «культурный революциядан» улам болгон косколонды партияда ла ороондо учына жетире жоголтотон жаан иш өдүп жат. Экономический строителстводо ло ишкүчиле жаткандардын жадын-жүрүмин жарандыларында жетинчи бешжылдык планда (1986-1990 жылдарга) темдектөлген улу жаан задачаларды бүдүрер эрчимдү иш башталды.

Алтынчы бешжылдыктын планы (1981-1985 жылдар) көргүзүлөрдүн көп нургуны аайынча өйинен озо бүткөн. Беш жылдын туркунына промышленный ла журтхозяйственный производствонун текши кеми жылына 11 проценттен өсти.

Калганчы жылдарда Кытайда анчада ла журт хозяйствадо једимдер јакшы. Кезик жылдарда аштын ла ристин түжүми эн бийик болуп турган. Партия ишкүчиле јаткандардын јадын-јүрүминин материальный аргаларын јарандырары ла культуразынын кемин бийиктедери јанынан јаан иш өткүрип баштаган. Кыскарта айткажын, Кытайдын Албаты Республикасынын экономический ле социальный кебер-бүдүминде јаан јангыртулар болуп турганы јарт билдирет. Је једикпес-тутактар, уур-күчтер база көп барын КНР-дин газеттери ле журналдары темдектеп турулар.

Келер жылда Кытайдын Компартиясынын XIII съезди өдөр. КПК-нин Төс Комитединин 1983 жылда өткөн экинчи Пленумынын јөби аайынча «партияны аайлу-башту эдип алатан» иш съезд ачыларына јетире божоп калар учурлу. Бу јаан учурлу кампанияда партийный ла идеологический строительствонун јаан учурлу задачалары, кадровый сурактар, КПК-нин мынан арыгы политиказы, ижинин ууламјылары, стратегиязы чокумдалып јарталар.

«Партияны аайлу-башту эдетен» иш өдүп турган өйдө КПК-нин эрчими тыгыыры, тоомјызы бийиктеери темдектелген. Бу иш ажыра коммунисттин адын быјарлаган улустан партияны јайымдаар, партияны бирлик эдип алар, партиянын ла албаты-калыктын бирлигин тыгыдар, КПК-нин Төс Комитединин јөптөрүн, өткүрип баштаган политиказын бастыра партия, јербойындагы организациялары јөмөп турарын јеткилдеер.

Кытайдын Коммунистический партиязы төзөлгөнinin 65-чи жылдыгын темдектеп турган өйдө совет коммунисттер, Совет Союзтын бастыра албатылары кыдат коммунисттерге ле кыдат калыктын бастыразына социализмди бүдүреринде јагы јаан једимдерлү болзын деп күүнзеп турулар. Совет Союзтын ла Кытайдын Албаты Республикасынын ортодо колбуларда уур-күчтерди јоголтор, совет ле кыдат албатылардын ортодо озодон бери јанжыккан најылыкты тыгыдар, эки орооннын ортодо колбуларды өмөлөжөр јолго тургузар аргалар јеткил.

(1-кы июльда чыккан «Правда» газетте јарлалган статьяны көчүргени)

МОНГОЛИЯНЫҢ АЛБАТЫ РЕСПУБЛИКАЗЫ

Албаты-демократический революциянын 65-чи жылдыгына

Монголия — Азиянын ороондорынын ортодо Улу Октябрыдын камааныла колониализмнен жайымданган баштапкы ороон болуп јат. Монгол калык Сухэ-Батор тӧзӧгӧн партияга (МНРП-га) баштадып, 1921 жылда июль айда империалистер ле феодалдар бийлегенин антарар революцияга кӧдӧрилген. Революциянын јенӧзиле ороон национальный ла социальный жайымданар јолго кирген.

1924 жылда ноябрь айда Албатынын Улу Хуралы Монголияны республика деп јарлайла, Монголиянын Албаты Республиказынын баштапкы Конституциясын јӧптӧгӧн. Албаты-демократический революциянын јенӧзи ороондо бастырылганды ишкӧчиле јаткан калыктын колына берген. Марксизм-ленинизмнин ӧредӧзиле башкарынган партия баштаганыла республика терен социально-экономический јаныртулар этти, кӧп чактардын туркунына сондогонын јенӧлӧ ӧдӧп чыгала, феодализмнен капитализмнин јолына кирбей, кӧнӧ социализмге келди. Бойынын ӧзӧминде тын сондогон Монголия исторический кыска ӧйдин туркунына социализмнин јолыла кыйа баспастан ичкери барып јаткан аграрно-индустриальный государство боло берди.

■ Јаңы јӧрӧмди тӧзӧп бӧдӧрер текши ээжилерле Монголиянын чокым исторический айалгазына келиштире билгир башкарынып, Лениннин партиясынын ла телекейде коммунистический кыймыгунын революционный ченемелин тузаланып, озорло ӧмӧлӧжип, телекейде баштапкы социалистический государствонын болужына јӧмӧнип, МНРП социалистический јаныртулар эткен.

1946 жылда МНРП-нин X-чы съезди мындый тӧп шӧӧлтелер эткен: «Эмди бис ӧзӧмнин капиталистический эмес јолына быжу туруп алдыс деп айдар аргалар јеткил». 60-чы жылдар башталарда, албаты-хозяйствонын бастыра бӧлӧктеринде социалистический колбулар боло берген.

Бойынын ӧзӧминде буржуазный ӧйине јеткелек ороондор ичкери кӧндӧгип баратан јолында кыйалта јогынан капитализмге кирери керек јок болгонын монгол албаты МНРП-

ге баштадып, жаңыс ла үйе улустын жүрүминде көргүсти. Олордын экономиказы ла культуразы сондогону капитализмнин жолын өтпөй, көнү социализмге барарына буудак болбой жат. МНР-дин ченемелине жаңы өзөөчи иит госуларстволордын прогрессивный башкараачылары, революционно-демократический партиялар жаан ажару эдип жадылар. Эмдиги өйдө, качан телекейде айалга келиже берген учуралда азыйда базынчыктаткан албатылар капитализмди антарала, бойынын жүрүмин кижикүчин иичилер жокко, ишкүчиле жаткандардын жылбүлерине жарамыкту эдип төзөөр аргалар элбей берерде, Монголиянын социализмди бүдүрүп келген ченемели сүрөөн жаан учурлу.

Монгол албаты, Октябрьдын төрөлиле, социализмнин телекейлик системазыла жуук колбулу бололо, өмөлөжип турганына жөмөнүп, социализмнин төзөлгөлөрүн бүдүрүп божодоры жаанынан партиянын 1986 жылда жөптөлгөн Программазында айдылган, МНРП-нин 1986 жылда май айда өткөн XIX съездинде чокымдалган төс задачаларды бүдүрүп, жаан жедимдерлү ичкери барып жат. Ол задачалар — науканын ла техниканын жаңы жедимдерин тузаланганы ажыра производительный ийделерди бастыра аргаларла тынгыдары, орооннын экономиказы бийик тебүлерле өзөрүн, социалистический культуразы өнжип жаранарын жеткилдеери, социалистический производственный колбуларды жагыртары, ишкүчиле жаткандарды коммунистический үредип тазыктырарын тынгыдары, ол ажыра албаты-калыктын жадын-жүрүминин материальный аргаларын жарандырары, культуразын бийиктедери.

Республиканын экономический арга-чыдалы токтоду жоктон көптөп жат. Калганчы 25 жылдын туркунына Монголиянын текши продукциязы 1960 жылга көрө, 4 катап көптөгөн, национальный кирелте 3 катап өскөн. Албаты-хозяйствонун төс фондторы 8,5 катап элбеген. Бастыра 1924 жылда эткен продукцияны бүгүн национальный промышленность 25 минуттын туркунына эдип чыгарат, 1940 жылда эткен бастыра продукцияны эмди неделенин туркунына эдет.

Монгол албатынын социальный бүдүминде тын кубулталар болды. Эмдиги өйдө ороондо бар улустын 63 проценти — ишмекчилер ле служащийлер (билелериле кожо), 37 проценти — кооперативтерге бириккен араттар.

Экономиканы тыгыда өскүреринде 7-чи бешжылдыкта жаан алтам эдилди. Бешжылдыктын туркунына текши национальный продукт жылына орто тооло — 7,0, национальный кирелте — 6,4, промышленность — 9,0 проценттен өскөн.

Јурт хозайстводо өткөн беш жылдын туркунына, онын алдындагы 6-чы бешжылдыкка (1976—1980 жж.) көрө, производство жылына 18 проценттен өсти. 7-чи бешжылдыкта ороондо кижн бажына быжу кирелте 12 процентке өсти. МНР 8-чи бешжылдыкта (1986—1990 жж.) жагы жаан једимдерге једип алары темдектелген.

МНР-дин 1986—1990 жылдардагы экономический ле социальный өзүминин МНРП-нин XIX съезди 1986 жылда май айда јарадып јөптөгөн Төс ууламжыларында национальный кирелтени, өткөн бешжылдыктагызына көрө, 26—29 процентке көптөдөри темдектелген. Жагы бешжылдыкта јурт хозайствонын продукциязын иштеп алары, өткөндөгизине көрө, 18—20 процентке көптөөр учурлу. Келер беш жылдын туркунына промышленностьын продукциязын 30—34 процентке көптөдөри, иштин арбынын 12—16 процентке өскүрери пландалды. Одүп јаткан бешжылдыкта тузаланар фондтор 20—25 процентке, улустын акча кирелтези 20—23 процентке өзөри пландалган.

1986 жылдагы экономический ле социальный өзүмнин Государственный планынын жаан учурлу задачазы — производствонын бастыра ийде-чыдалын, жагы аргаларды канча ла кире толо тузаланып, ишти төзөөрин ле башкарарын јарандырып, дисциплинаны тыгыдып, производствоны тыгыдары. Науканын ла техниканын једимдерин практикада тузаланарына, озочылдардын ченемелин таркадарына, материалдарды, сырьены, одыруны, электроэнергияны кымакайлаарына жаан учур берилип јат. СССР-ле, социалистический намылыктын өскө дө ороондорыла экономический ле научно-технический өмөлөжөрин элбедери ле теренжидери темдектелген. Монголия социалистический экономический интеграцияда там элбеде турушканы ороон ончо јанынан түрген өзөрин јеткилдеер.

Алдындагызынан жаан жагы задачаларды эски шүүлтелерди туура таштабай, азыйгы эп-сүмелерле бүдүрип болбойтоны МНРП-нин XIX съездинде айдылган. Онын учун МНР-дин коммунисттеринин съезди жагыртулар эдерине, иш төзөөр лө башкарар эп-сүмени јарандыраарына, производство, экономика астамду болорын јеткилдеерине, төс јерде ле јербойында төзөмөл лө идейно-таскамал ишти тыгыдарына жаан ајару эткен. Башкараачы ишчилерди талдаары, ишке чике тургузары, үредери ле тазыктыраары, озор баштанкай ла кичеенкей болоры, озорго берилген ишти ак-чек бүдүрери — жаан учурлу деп айдылды.

Совет Союзтын Коммунистический партиязынын эн би-
йик жууны одуп турган күндерде КПСС-тин Тос Комитеди-
нин Генеральный качызы М. С. Горбачев МНРП-нин Тос
Комитединин Генеральный качызыла, МНР-дин Улу Алба-
ты Хуралынын Президиумынын Председателине Жамбын
Батмунхла туштажып куучындашкан. Ол туштажуда бистин
карындаштык партияларыстын ла најулык ороондорыстын
ла албатыларыстын најулыгы качан да бузулбас бек болгоны,
өмөлөжип турганы там элбеери база катап айдылды.

СССР-дин ле МНР-дин политический, экономический,
культурный колбулары эки орооннын, телекейлик социа-
листический најулыктын национальный ла интернациональ-
ный јилбүлерине тын тузалу болгон до, болуп јат, болор до.

МНР-дин социалистический экономиказын тзззрине
Совет Союз тын болужып јат. Јагыс ла калганчы јирме беш
јылдын туркунына Совет Союзтын болужыла Монголияда
600-тен ажыра албаты-хозяйственный объекттер, ол тоодо
150 промышленный предприятие бүткен.

Откөн бешјылдыкта эки ороон экономикада өмөлөжип,
једип алган јаан једимдердин бирүзи — ондү темирлер ка-
йылтатан «Эрденет» комбинатты тудуп бүдүргени. Бу пред-
приятиенин интернациональный коллективи КПСС-тин XXVII
съездине ле МНРП-нин XIX съездине учурлай Монголия-
нын бастыра албатызы турушкан социалистический мөрөй-
дө баштапкы јер алган.

Монгол коммунисттер јагы бешјылдыкка ла онон ары-
гы ойгө улу јаан пландар тургузарда МНР ле СССР өмөлө-
жорин там элбедери јанынан КПСС ле МНРП өткүрип тур-
ган политикага јаан учур берип турулар. Эки ороон өмө-
лөжорин мынан ары там тыгыдып барарына экономический
ле научно-технический өзүмде көп јылдарга өмөлөжори ке-
регинде СССР-дин ле МНР-дин ортодо 2000-чы јылга јети-
ре тургускан Программаны бүдүргени сүреен тын јөмөлтө
эдер.

Карындаштык Монголияда албатынын революциязынын
65-чи јылдыгын МНР-дин ишкүчиле јаткандары, олорло ко-
жо совет улус, социализмнин ороондорынын албатылары
јагы јүрүмди, социализмди бүдүрер иште, амыр-энчү учун
тартыжуда уткыдылар.

Д. А. СОРТЫЯКОВ,
КПСС-тин обкомынын лекторы

БАСТЫРАТЕКШИ ЖЕТКЕР ЖОК БОЛОРЫН ЖЕТКИЛДЕЕРИ УЧУН

Совет Союз социализмнин карындаштык ороондорыла кожо телекейде тын катуланган айалганы жымжадары учун, жуу-жепселдерди көптөдөрүн токтодоры ла кижиликти ядерный түбек-чактын жеткеринен аргадаары учун элбек тартыжу өткүрип турганын КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Горбачев Михаил Сергеевич Варшавада Польшанын Бириккен Ишмекчи партиязынын онынчы съездинде куучындады.

Калганчы өйдө бистин ороон бойынын учурыла сүреен жаан баштанкай эткен. СССР жирменчи жүсүлдьктын учына жетире ядерный ла көп улусты кырып өлтүретен өскө дө жаан жеткерлү жуу-жепселдерди бастыразын чек жоголтотон ло космосто тузаланар жуу-жепселдерди этирбейтен иштердин чокым планын тургускан. Совет Союз бойында ядерный ченемелдерди токтодоло, онон ары ядерный жуу-жепселдерди ченеерин бастыратекши токтодоры керегинде жөптөжү эдерине жол арчыырга США ядерный ченелтелер өткүрерин база токтотсын деп Вашингтонго кычыру эткен.

Бис Европанын жеринде США-нын ла СССР-дин бүгүн бар орто учушту ракеталарын кодороло, жоголтып салары учун тартыжып жадыс. Анайда эдери бүгүн кыйалта жок керектү боло берди. Ненин учун дезе, эмдиги өйдө черүлер ле жуулажатан жап-жаңы техника, ядерный жуу-жепсел Европада анчада ла көп жуулды. Мында эн жаан жуучыл-политический биригүлер: НАТО ло Варшавский Договордын Организациязы. Жаңыс ла Күнбадыш Европанын арсеналдарында жети муннан ажыра ядерный октор ло снарядтар, бомбалар жадып жат. НАТО-нын Күнбадыш Европадагы ороондорында Американын орто учушту жаңы ракеталарын там ла көптөдип турулар.

Европада ядерный жуу-жепселди көптөдөринде Англия ла Франция база туружып жат. Олор экү эмди ле жаңыс уула беш жүстен ажыра ядерный ок, снаряд ла бомба божодор аргалу.

Великобританияда суу алдыла жүрер кемелерде тургускан 3500 километр ырада барар аргалу баллистический ракета-

лар божодотон 64 јазал бар. Францияда ядерный бомбалар јетирер самолеттор, ядерный окторлу ракеталарла јепселген суу алдыла јүрер керептер, јер алдындагы шахталарда тургузылган баллистический ракеталар бар.

Бу эки государство бойынын ядерный јуу-јепселдерин јаантайын јангыртып турулар. 90-чы жылдарда Англия суу алдында јүрер атомный керептер эделе, оларды США-дан садып алган «Трайдент—2» баллистический ракеталарла јепсеерин пландап алды. Ол тушта Англиянын ядерный окторлу баллистический ракеталарынын текши тоозы эки јарым катап көптөөр.

Францияда јерде тургузылган орто учушту ракеталарына үзеери јуучыл керептерди ядерный окторлу ракеталарла јепсеери темдектелген. Талайда јуулажар флотына келер јуук жылдарда 6000 километр ырада учар баллистический ракеталар божодор јазалдарлу суу алдыла јүрер јетинчи атомный кеме кожулар. Талайда јуулажар флоттын керептеринде ядерный октордын ла снарядтардын тоозын үч катап көптөдөри темдектелген.

Англиянын ла Франциянын ракеталарында ядерный октордын тоозы тогузанынчы жылдардын ортозы киреде бир мунг эки јүске једер. Оны СССР ле Варшавадагы Договордын Организациязы ајаруга албас аргазы јок. Оны НАТОнын ла Варшавадагы Договордын Организациязынын ядерный јуу-јепселдерининг кемин түндештирерде ајаруга алат.

СССР-дин тургускан планы аайынча США-нын ла СССР-дин стратегический јуу-јепселдерин (бой-бойынын јерлерине једер аргалу баллистический ракеталарын) астадары ла бу ороондордын Европада тургузылган орто учушту ракеталарын јоголторы јанынан куучын башталганда, Англиянын ла Франциянын андый ок јуу-јепселдери керегинде сурак эрик јокто коштоныжа берип јат. Куучын көндүкпейт.

Онын учун Совет Союз ядерный јуу-јепселдерди астадып јоголтор јол табар ишти ичкери көндүктирерге кичеенип, Европада орто учушту ракеталар керегинде суракты космический ле стратегический јуу-јепселдер керегинде сурактардан башка алып шүүжели деп айтты.

Оныла коштой Европаны ядерный јуу-јепселден јайымдаар ишке јөмөлтө эдерге амадап, СССР јуукта јаны чоком керектер эдип баштаган. 1985 жылда апрель айдан ала Европада орто учушту ракеталарынын тоозын көптөтпөс болуп молјоноло, бойынын јуучыл дежурстводо турган SS-20 ракеталарынын тоозын астадып баштаган.

Быјыл 20 майда М. С. Горбачев Англиянын парламентарийлериле туштажып куучындажарда мындый шўўлте эткен. Великобританиянын башкарузы бойынын ядерный јуу-јепселин јоголтотон болзо, СССР ол кире тоолу бойынын ядерный јуу-јепселин јоголтор эди. Кер-мар Великобританиянын јеринен өскө ороондордын (США-нын) ядерный јуу-јепселдерин јоголтып салгажын, ол тушта Совет Союз бойынын ядерный јуу-јепселин Англия јаар ууландыра тургуспас, Великобританиянын јерин ядерный јуу-јепселле качан да аткылабас деп сөзин берер эди.

Европада айалганы черўлерди ле тегин јуу-јепселдерди аstatканы база тын јымжадар. Ол јанынан јангы шўўлтени Варшавадагы Договордо турушкан государстволордын Политический Консультативный комитединин Будапеште өткөн јууны этти.

Будапешттеги јуун Европанын Атлантикадан ала Уралга јетире јеринде бар бастыра черўлерин, тактический авиацияны, танктарды ла артиллерияны 25 процентке астадары керегинде НАТО-нын ороондорына кычыру эткен.

Мындый шўўлтелер Европада ядерный јуу-јепселди јоголтып салган айалгада Кўнбадышты Совет Союз јуулаар јеткер тыгыыр деп империализмнин пропагандазы орды јокко айдып турганын туй согор. Олор анайда ок Варшавадагы Договордын Организациязы табару эдер эмес, јангыс ла коруланар амадулу болгонын керелеп турулар.

Бүгўнги кўндеги телекейдин јўрўминде јаан учурлу дегдий көп керектердин ортодо јуунын ла амыр-энчўнин сурактары эн јаан учурлу тос сурак болуп артканча. Бу сурактын аайына чыгатын, чокымдап айтса: термоядерный јуу-чактын јеткерин јоголтор јол — ядерный јуу-јепселдерди көптөдөрин токтодоло, астадып јоголторы, бастыра албатылар өмөлөжөрин элбедери ажыра өдўп јат.

Бистин ороон политический сурактар аайынча туштажып куучындажарын элбедери ле теренжидери учун, государстволор бастыра керектерде өмөлөжөри учун, бой-бойына тузалу саду-экономический колбуларды элбедери учун. Космосты шиндеп, амыр-энчў амадуларга тузаланарга ороондордын эрчимин ле арга-чыдалын бириктирери керегинде Совет Союзтын шўўлтезин бастыра телекей јарадып туру.

Варшавадагы Договордо турушкан государстволордын Политический Консультативный комитединин Будапештте быјыл июнь айда өткөн јууны амыр-энчў учун, јуу-јепселдерди астадып јоголторы учун карындаштык ороондордын

тартыжузынын төс ууламжыларын жарадып жөптөди. Ол ууламжылар эмди социалистический наҗылыктын бастыра ороондорынын тышҗанындагы ижинин политический төзөгөзи боло бердилер. КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы Пленумы бистинг орооннын делегациязы Будапештеги жуунда өткүрген ишти жарадала, бастыратекши амыр-энчүни тыгыдарына, ядерный жуунын жеткерин жоголторы жанынан КПСС-тин XXVII съездинин жараткан Программазын жүрүмде бүдүретен иштерди темдектеди.

КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы Пленумынын материалдарында социализмнин карындаштык наҗылыгы ла бирлик болгоны, озор амыр-энчүге күүнзеген бастыра государстволорло, прогрессивный эл-жоннын элбек калыгыла өмөлөжөрин там элбеткени социализмнин амыр-энчү ле албатыларга жеткер жок болорын тыгыдарын, жуу-жепселдерди астадары жанынан телекейде өмөлөжөрин жеткилдеер деп айдылды.

Ле США-нын администрациязы жуу-жепселдерди көптөдип алала, телекейди бийлеп алатан амадузыла башкарынып, амыр-энчүни жеткилдеери жанынан сурактарды шүүжеле, жөптөжү эдеринен кыйыжып туру. Онон болгой Вашингтон СССР-дин ле США-нын ортодо мынан озо кол салган договорды ла жөптөжүлерди бүдүрбеске турус деп жарлайт. Бу жуукта США-нын башкарузы стратегический жуу-жепселдерди көптөтпөйтөни жанынан ОСВ—2 договордо айдылганын бүдүрер күүни жок деп угусканы жуу-жепселдерди, элден озо табару эдетен стратегический ядерный жуу-жепселдерди там көптөдөр жолдо жагы жаан алтам эдерге турганы болуп јат.

Вашингтоннын башкараачылары ракеталардан коруулар системаны тыгытпайтаны керегинде 1972 жылда СССР-дин ле США-нын ортодо кол салылган Договордон база мойноорго јазанып турулар. США-нын империализмнин каршулу пландарын бу жуукта Невада штатта ядерный ченелте өткүргени ле 1987 жылдын жуучыл бюджетин 300 миллиард доллар эдип жөптөөргө турганы керелеп туру.

Андый калју программаны актаар арга жок. Андый политикадан улам телекейде жуу-жепселдер токтоду јоктон көптөп, термоядерный жуу-чак башталар жеткер тыгып јат. Анайда бастыра телекейде миллиондор тоолу улус шүүп туру. Вашингтоннын администрациязы бүгүн өткүрип турган политиказынан Американын бойынын улузы чочый берди, НАТО аайынча кезик наҗылар анда кожо туружарынан јалтанып турулар.

США-нын ла НАТО-нын жуу-јепселдерди көптөдип турган калју ийделерине удурлаштыра телекейдин амыр-энчүге күүн-зеген албатыларынын элбек калыгы туруп чыгала, бойынын тартыжузыла Совет Союзтын ла социалистический најылык-тын өскө дө ороондорынын амыр-энчү шүүлтелерин јарадып ла јөмөп турулар. Күнбадышта жууны јаратпай тургандардын көп улусту биригүлеринде турушкандар, керсү сагышту общественный ла политический ишчилер социализмнин ороондорынын јаңы шүүлтелери телекейде айалганы јымжадатан, јеткер јок болорынын бастыра текши системазын төзөйтөн, кижиликти термоядерный жуу-чактын јеткер-түбегинен арга-дайтан быжу јол деп шүүп турулар.

Н. И. ТОДОШЕВ

БАЖАЛЫКТАР

Азыралга ашла түнгей ајару эдели	3
Кажы ла лектордын эдетен кереги	8
Бастыра албатынын мөрйи элбезин	13
Акту күүниле	20
Китайдын Компартиязына — 65 жыл	22
Монголия: албаты-демократический революциянын 65-чи жылдыгына	27
Бастыратекши јеткер јок болорын јеткилдеери учун	31

СОДЕРЖАНИЕ

О кормах как о хлебе	3
Долг каждого лектора	8
Всенародное социалистическое соревнование	13
Щедрость души и сердца	20
Компартии Китая — 65 лет	22
Монгольская Народная Республика (к 65-й годовщи- не народно-демократической революции)	27
Вопросы мира	31

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 19. 08. 86. АН № 15196. Формат 60×84 1/16. Усл. п. л. 2,09. Уч.-изд. л. 1,82. Тираж 500. Заказ 2683. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, 659700. г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

4 акча